

Onderwerp

Samenvatting "Verkennd onderzoek naar PFOA en GenX in het milieu in Helmond"

Projectnummer

C05044.000267

Datum

23 oktober 2018

Onze referentie

C05044.000267.0200/083693266

Inleiding

In opdracht van de gemeente Helmond is een onderzoek uitgevoerd naar de verspreiding van GenX en PFOA in Helmond. Hiervan is een uitgebreid rapport opgesteld:

Verkennd onderzoek naar PFOA en GenX in het milieu in Helmond, door Expertisecentrum PFAS, kenmerk C05044.000267.0200/083692045.A, van 23 oktober 2018.

Van dit rapport leest u hieronder de samenvatting. Hierbij is zoveel als mogelijk de opbouw van het oorspronkelijke rapport gevolgd.

Aanleiding

De vondst van verhoogde concentraties van de stof GenX in het oppervlaktewater en rioolwater in de omgeving van Helmond was voor het Waterschap Aa en Maas aanleiding om in december 2017 aanvullend onderzoek te doen om de bron te achterhalen. Uit het onderzoek bleek dat de bron van GenX in de rioolwaterzuivering in Aarle-Rixtel afkomstig is uit Helmond, namelijk bij het bedrijf Custom Powders op bedrijventerrein Hoogeind. Custom Powders heeft aangegeven drie maal per jaar in opdracht van het bedrijf Chemours (gevestigd in Dordrecht) de stof GenX te verwerken. Tijdens het productieproces bij Custom Powders zijn, ondanks diverse maatregelen van het bedrijf, GenX en de voorloper daarvan PFOA, via de schoorsteen en het afvalwater vrijgekomen. GenX en PFOA zijn schadelijke stoffen die niet in het milieu thuishoren. Daarom is er gestart met een onderzoek waaruit blijkt of deze verontreinigende stoffen aanwezig zijn in grond, grondwater, oppervlaktewater en slib, en om een idee te krijgen van de grootte van de verontreiniging. Dit onderzoek wordt in verschillende fases uitgevoerd door het Expertisecentrum PFAS.

Onderzoeksaanpak

Er is gestart met een onderzoek om het bedrijfsproces van Custom Powders in beeld te brengen. Er is gekeken wanneer er met welke stoffen en hoeveelheden is gewerkt en hoe de stoffen mogelijk het bedrijf hebben verlaten. Hieruit is gebleken dat PFOA en GenX vooral via de schoorsteen zijn verspreid. Om die reden worden bij het veldonderzoek vooral plekken onderzocht die onder "de rook" van Custom Powders liggen.

Tijdens het veldonderzoek zijn de concentraties PFOA en GenX in grond, grondwater, oppervlaktewater en slib op verschillende plekken bepaald. Het doel hiervan is om een goede inschatting te maken van de maximale omvang van de verontreiniging.

De resultaten van grond, grondwater, oppervlaktewater en slib worden getoetst aan zogenaamde toetsingswaarden. Wanneer de gevonden hoeveelheid onder die waarden ligt, is verder onderzoek meestal niet nodig, omdat er geen directe risico's zijn voor mens en milieu. Als de gevonden hoeveelheid boven de toetsingswaarde is, is vaak wel

aanvullend onderzoek nodig om te bekijken of er sprake is van een risico voor mens of milieu. Hierbij wordt dan niet alleen gekeken naar de feitelijke concentraties van PFOA en GenX, maar ook naar de specifieke omstandigheden, zoals het gebruik van de locatie en de mogelijkheid om in contact te komen met de verontreiniging. Een overschrijding van de toetsingswaarde leidt dus niet direct tot een risico.

Uitkomsten

Uit de eerste fase van dit onderzoek blijkt dat PFOA en GenX inderdaad vooral benedenwinds (dus met de wind mee) van Custom Powders worden gevonden. De aanname dat de verspreiding via de schoorsteen heeft plaatsgevonden, klopt. We vinden rondom het bedrijf de hoogste concentraties GenX en PFOA. Hoe verder bij Custom Powders vandaan, hoe minder van de stoffen er terug te vinden zijn in grond, grondwater, oppervlaktewater en slib. Er is nu een goed beeld van de maximale verspreiding in de overheersende windrichting. Er is nog aanvullend onderzoek nodig om in alle windrichtingen de grenzen van de verontreiniging nauwkeuriger in beeld te brengen.

Grond

In de grond wordt de toetsingswaarde alleen overschreden op één plek dichtbij Custom Powders. Op andere plekken in de omgeving van het bedrijf worden wel GenX en PFOA gevonden, maar de concentraties komen niet boven de toetsingswaarden. Hoe verder van het bedrijf, hoe minder de stoffen in de grond worden gevonden.

Op een braakliggend perceel aan de Varendschut, naast een aantal moestuinen, zijn meetbare concentraties PFOA en GenX in de grond gevonden. Maar ook deze concentraties zijn zeer ruim onder de toetsingswaarden. Op de bijgevoegde tekening is de verontreinigingssituatie weergegeven.

Grondwater

In het grondwater wordt op meerdere plekken de toetsingswaarde overschreden. De hoogste concentraties zijn gevonden op het industrieterrein rondom het bedrijf en ter hoogte van de Varendschut (naast de moestuinen). Ook voor grondwater neemt de concentratie sterk af wanneer er verder bij het bedrijf vandaan wordt gemeten. Er is één uitzondering, op het meest ver weg gelegen meetpunt is net boven de toetsingswaarde gemeten. Om deze meting te kunnen verklaren wordt nog extra onderzoek uitgevoerd in fase 2.

Voor grondwater zijn er, afhankelijk van het gebruik enkele verschillende toetsingswaarden. De hoeveelheden GenX en PFOA in het grondwater naast het moestuincomplex overschrijden wel de zeer strenge algemene toetsingswaarden. Deze gaan ervan uit dat je je hele leven dit grondwater ongezuiverd moet kunnen drinken. Wanneer we toetsen aan het werkelijke gebruik, namelijk "moestuin", dan worden de toetsingswaarden niet overschreden.

Oppervlaktewater

Het Waterschap controleert de kwaliteit van het oppervlaktewater in Helmond vaak. De metingen uit dit onderzoek van het Expertisecentrum PFAS zijn vergelijkbaar met de metingen van het Waterschap. Op verschillende plekken worden in beide onderzoeken overschrijdingen gevonden van de toetsingswaarden. Op de tekening wordt aangegeven waar dat het geval is.

Op de meetpunten in het stromende water nemen de hoeveelheden GenX en PFOA in de tijd, steeds verder af. In stilstaand water blijft de hoeveelheid van de stoffen, in de tijd redelijk gelijk. Hoe verder weg van Custom Powders, hoe minder van de stoffen in het stromende en stilstaande water worden gevonden. De hoogst gemeten concentraties GenX en PFOA worden gevonden in het stilstaande water van de visvijver aan de Sluisdijk. Ook op deze plek wordt voor de zekerheid aanvullend onderzoek uitgevoerd naar de invloed van de waterkwaliteit op de aanwezige vis.

In het water van recreatieplas Berkendonk wordt zowel door het Waterschap als tijdens dit onderzoek een concentratie PFOA gevonden boven de toetsingswaarde voor oppervlaktewater. De meting van dit onderzoek is hoger dan de metingen door het Waterschap. Deze concentraties boven de toetsingswaarde zijn direct nader getoetst. Hieruit blijkt dat er in het water van Berkendonk zonder risico gezwommen kan worden.

Slib

De gemeten concentraties in het slib liggen onder de toetsingswaarden. Er is geen sprake van een direct risico. De gemeten concentraties liggen echter wel boven signaleringswaarden. Vrije toepassing van vrijkomend slib is daardoor niet mogelijk. Het waterschap is bevoegd gezag voor het oppervlaktewater en het slib. Er vindt nog overleg plaats over de noodzaak van verder onderzoek en een gezamenlijke oplossing voor de toepassing van slib.

Overige stoffen

Naast PFOA en GenX is voor de zekerheid ook andere stoffen uit de 'PFAS-familie' geanalyseerd. De gemeten waarden zijn laag ten opzichte van PFOA en GenX en zijn daarmee niet relevant om verder te onderzoeken.

Advies

Geadviseerd wordt om aanvullend onderzoek uit te voeren met betrekking tot:

- De omvang van de verontreiniging,
- De verhoogde concentratie in het grondwater in het meest ver weg gelegen monsternamepunt.
- De verhoging in de recreatieplas Berkendonk.
- De gewassen in het moestuincomplex aan de Sluisdijk. Ondanks dat de toetsingswaarden voor grond niet worden overschreden, wordt voor alle zekerheid toch geadviseerd de gewassen zelf te onderzoeken.
- De mogelijke verontreiniging op verharde oppervlaktes, zoals daken.

Verder wordt het volgende aangegeven:

- De concentraties in grond en grondwater die nu zijn gevonden geven geen aanleiding om direct maatregelen te nemen ter bescherming van mensen of het milieu. Geadviseerd wordt om een risicobeoordeling uit te voeren als de omvang van de verontreiniging in beeld is.
- De gevonden concentraties in de grond zijn wel een aandachtspunt voor hergebruik van eventueel vrijkomende grond.
- Vanwege de diverse overschrijdingen van de toetsingswaarden in het oppervlaktewater wordt geadviseerd om de kwaliteit te blijven monitoren.
- In de visvijver aan de Sluisdijk zijn de hoogste concentraties in het oppervlaktewater gevonden. De NVWA (Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit) voert onderzoek uit naar de kwaliteit van de vis uit deze vijver. Geadviseerd wordt de uitkomst en het advies van de NVWA af te wachten.

